

Rewarding Learning

General Certificate of Secondary Education
2012

Tíreolaíocht

Aonad 2: Maireachtáil ar an Domhan Againn

Bonnsraith

[GGG21]

DÉ LUAIN 18 MEITHEAMH, MAIDIN

StudentBounty.com

Uimhir Ceiste

71

Uimhir Iarrthóra

AM

1 uair 30 nóiméad.

TREOIR D'IARRTHÓIRÍ

Scríobh d'Uimhir Lárionaid agus d'Uimhir Iarrthóra sna spásanna chuige sin ag barr an leathanaigh seo. Scríobh do fhreagraí sna spásanna chuige sin sa scrúdpháipéar seo. Freagair **gach** ceist.

EOLAS D'IARRTHÓIRÍ

Is é 100 an marc iomlán don pháipéar seo. Léiríonn figiúirí idir lúbíní ar thaobh na láimhe deise de leathanaigh na marcanna atá ag dul do gach ceist nó do gach cuid de cheist. Measúnófar caighdeán na cumarsáide scríofa sna ceisteanna seo: **1(b)**, **2(b)(iii)** agus **2(c)(iv)**.

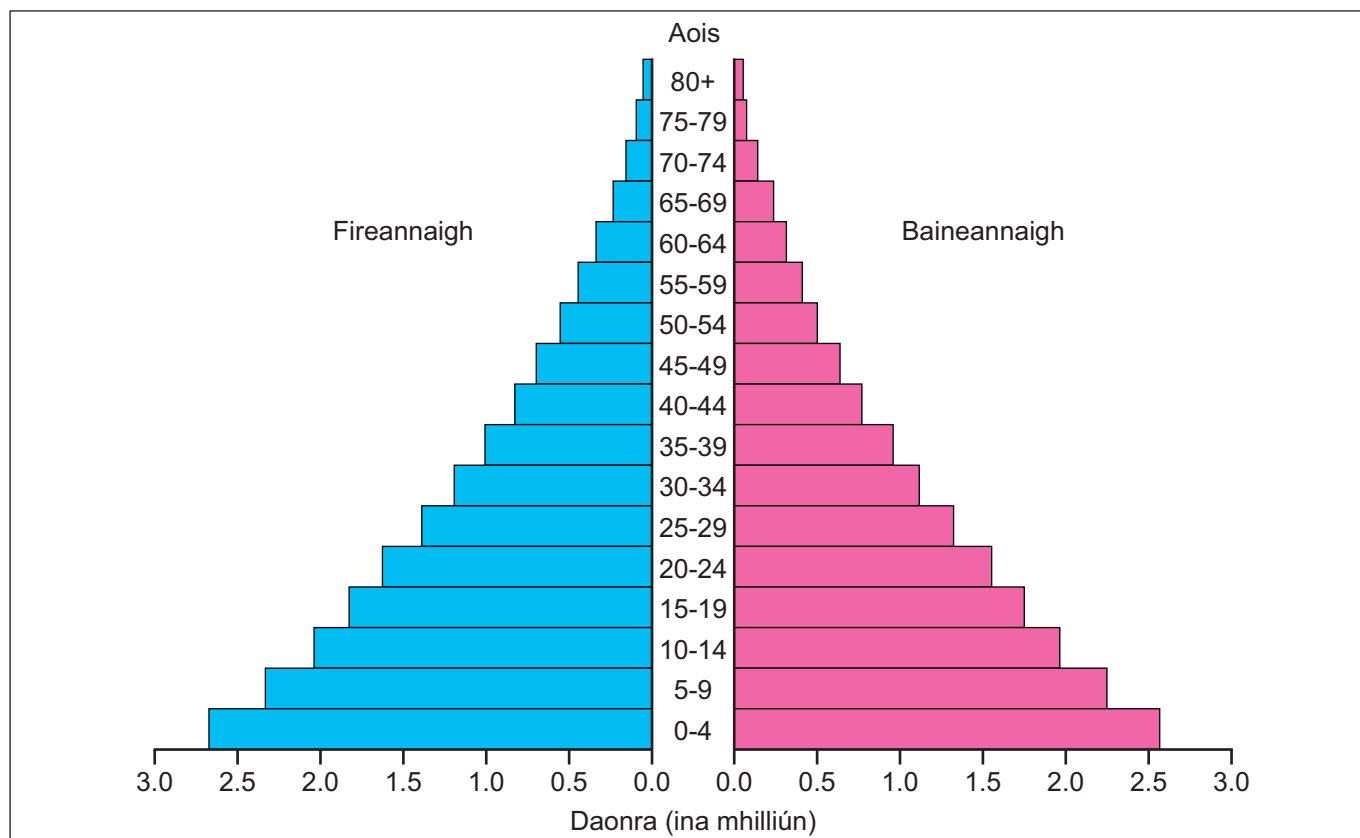
Don Scrúdaitheoir amháin	
Uimhir Ceiste	Marcanna
1	
2	
3	
Marc Iomlán	

7319.05

Téama A: Daoine agus an Áit a gCónaíonn siad

- 1 (a) Déan staidéar ar **Fíor 1** a thaispeánann pirimid daonra don Afganastáin in 2010. Freagair na ceisteanna a leanann.

© Rapid Intelligence <http://www.nationmaster.com/country/in-afghanistan/Age-distribution>

Fíor 1

- (i) Cá mhéad duine san Afganastáin atá idir 0-4 bliain d'aois? Folíngigh an freagra sa liosta seo thíos.

5.3 milliún   1.85 milliún   0.9 milliún   [1]

- (ii) Amharc ar na ráitis seo a leanas maidir le **Fíor 1**. Scríobh **Fíor** nó **Bréagach** in aice le gach ráiteas.

Tá i bhfad níos mó baineannach ná fireannaigh i ndaonra na hAfganastáine. _____

Tá ráta ard de dhaoine cleithiúnacha seanaoise san Afganastáin _____

Is pirimid thipiciúil í seo maidir le tír i mbéal forbartha (LEDC). _____

Tá fianaise sa phirimid seo go bhfuil cuid mhór imirceach ag imeacht ón Afganastáin. _____

[4]

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna Athmharc

(b) Is daoine cleithiúnacha seanaoise iad daoine atá níos sine ná 65 bliain. Míniú **dhá** fhadhb a bhíonn ann nuair atá ráta ard de dhaoine cleithiúnacha seanaoise i dtír.

1. _____

_____

_____

_____

_____

2. _____

_____

_____

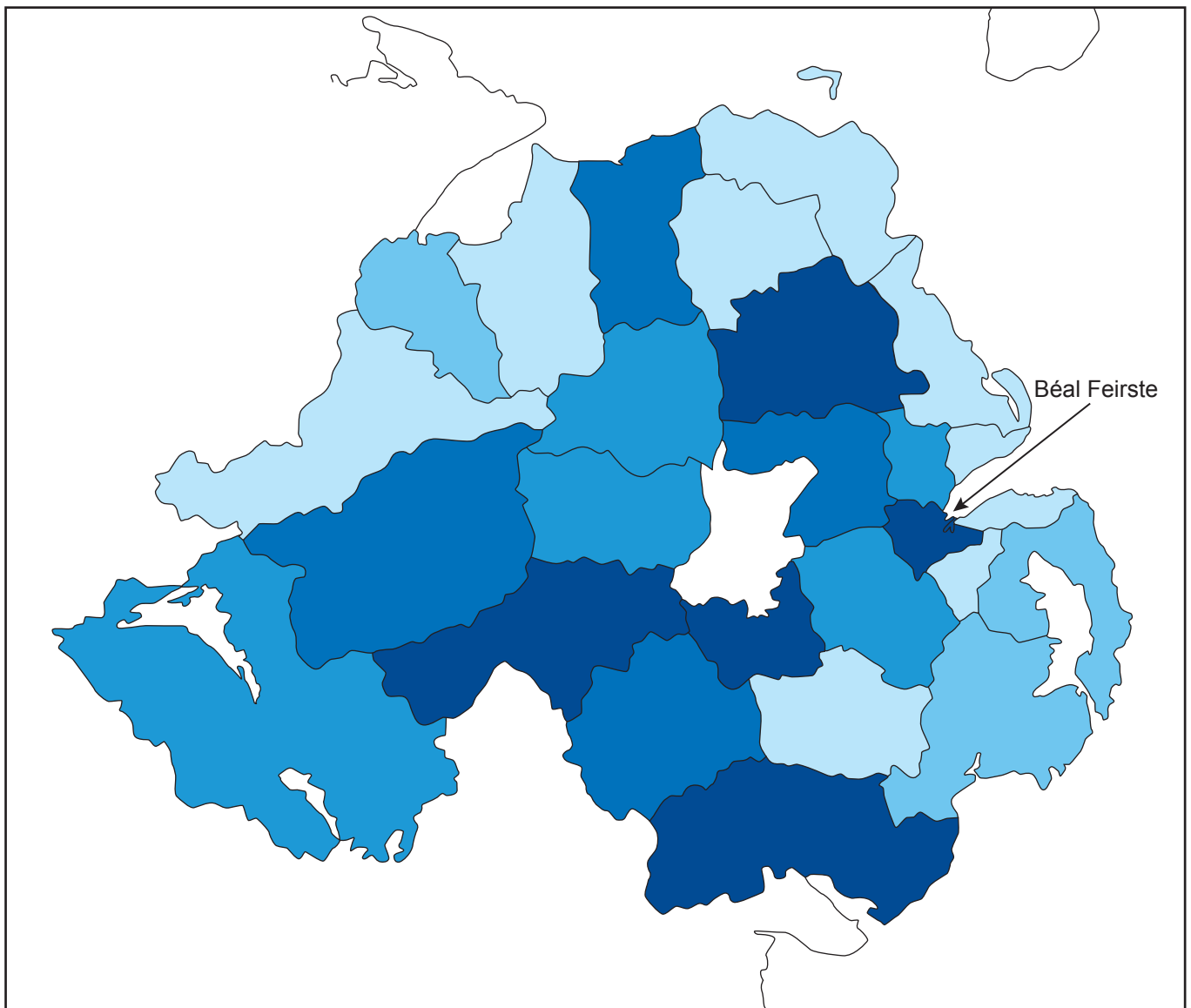
_____

_____ [6]

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna Athmharc

(c) Déan staidéar ar **Fíor 2** a thaispeánann an líon imirceach ó thíortha Oirthear na hEorpa atá sna Ceantair Rialtais Áitiúil i dTuaisceart Éireann. Freagair na ceistanna a leanann.

Béal Feirste

Eochair

- 100 – 299 imirceach
- 300 – 599 imirceach
- 600 – 999 imirceach
- 1000 – 1499 imirceach
- 1500 – 4999 imirceach

© Crown copyright

Fíor 2

(i) Cad é a chiallaíonn an téarma **imirce**?

---

[2]

(ii) Mínigh cad chuige a bhfuil eochair de dhíth le go dtuigfidh tú patrún na n-imirceach mar atá in **Fíor 2**.

---

[2]

(iii) Folínigh an cineál léarscáile atá ann in **Fíor 2**. Roghnaigh an freagra ón liosta seo thíos.

Ildathach   Scáthlíniú dlúis   Dathú comhlíne   [1]

(iv) Folínigh an chatagóir a léiríonn an líon imirceach ó Oirthear na hEorpa atá ann i mBéal Feirste.

100–299   600–999   1500–4999   [1]

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna Athmharc

- (v) Is é atá in **Tábla 1** na héifeachtaí a bhíonn ag imirce ar Thuaisceart Éireann. Le **Tábla 1** a chomhlánú, tarraing saigheada leis na héifeachtaí a rangú mar dhiúltach nó mar dheimhneach. Tá sampla amháin déanta cheana féin.

Tábla 1

Diúltach	Éifeacht	Deimhneach
	Is féidir le himircigh bearnaí sa mhargadh saothair oilte a líonadh.	
	Tá imircigh sásta a bheith ag obair ar phá íseal. 	
	Tá deiseanna ag muintir na háite teangacha nua a fhoghlaim.	
	Íocann imircigh cáin leis an rialtas.	
	Is féidir go mbeidh ardú ar rátaí coireachta sa cheantar.	
	Cuireann imircigh seirbhísí áitiúla amhail scoileanna faoi bhrú.	

[5]

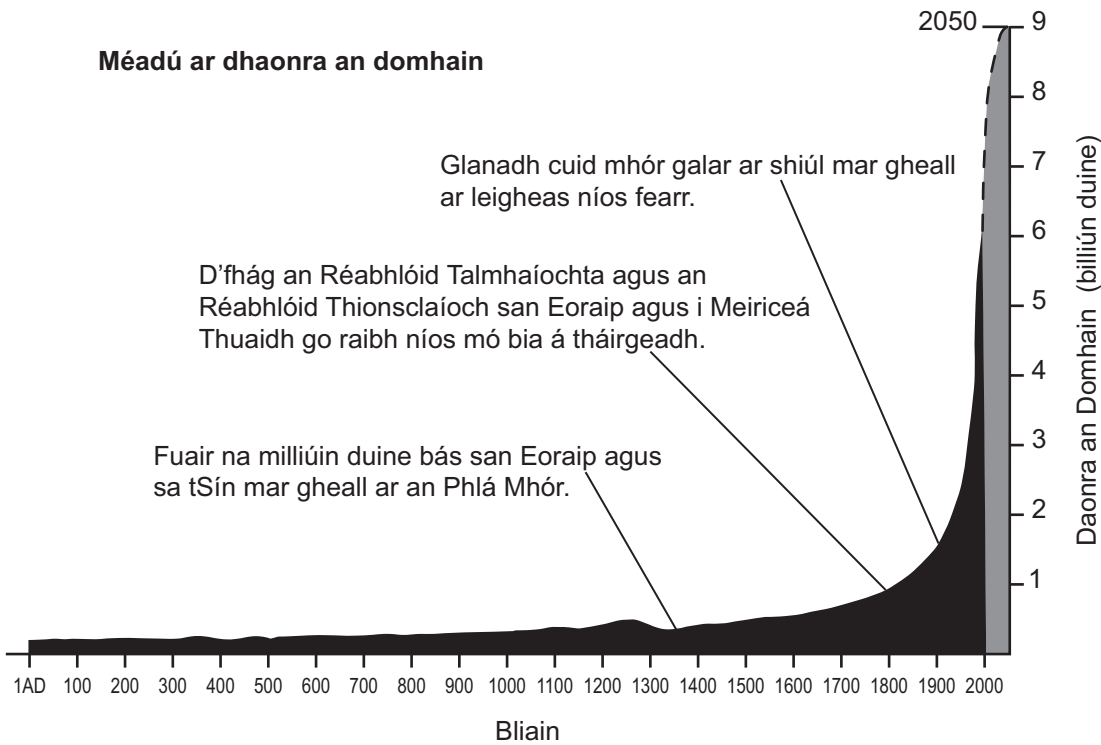
Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna Athmharc

(d) Déan staidéar ar **Fíor 3** a thaispeánann an méadú ar dhaonra an domhain. Freagair an cheist a leanann.

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna Athmharc

© Geography GCSE by Anna King (OUP, 2006), reproduced by permission of Oxford University Press

Fíor 3

Úsáid na téarmaí cearta ón bhosca seo thíos leis an alt faoi **Fíor 3** a chomhlánú.

1	bia	leigheas	0.3	An Phlá Mhór	9
---	-----	----------	-----	--------------	---

Taispeánann **Fíor 3** an méadú a tháinig ar dhaonra an domhain ó _____ billiún duine in 1 AD go dtí corradh beag agus 6 bhilliún duine in 2000. Bhí laghdú beag ar an daonra in 1350 mar fuair na milliúin duine bás mar gheall ar _____. Bhí níos mó _____ á tháirgeadh in 1800 agus ba chuidiú é seo leis an mhéadú ar dhaonra an domhain a chothú. Meastar go mbeidh _____ billiún duine ar an domhan faoi 2050. [4]

- (e) Baineann suíomh de chineál éigin le gach lonnánocht. Luaigh buntáiste **amháin** a bhaineann le suíomh fliuchphointe.

---

[2]

- (f) Mínigh ina iomláine fáth **amháin** a mbíonn seirbhísí ardoird ar fáil i gcathair.

---

[3]

- (g) Déan staidéar ar **Fíor 4** a thaispeánann bruachbhaile cathrach. Freagair na ceistanna a leanann.

© Iowa Geological & Water Survey

Fíor 4

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna Athmharc

- (i) Cad é an cineál de thalamhúsáid atá á léiriú sa ghrianghraf?
Folínigh an freagra ceart.

Siamsaíocht   Tithíocht   Miondíol   Tionsclaíocht [1]

- (ii) Úsáid **Fíor 4** agus cuir síos ar na bruachbhailte i gcathair.

---

[3]

- (iii) Scríobh ráiteas **amháin** le cur síos ar shuíomh na mbruachbhailte taobh istigh de chathair.

---

[1]

- (iv) Cuir síos ar mhíbhuntáiste **amháin** as bheith i do chónaí i mbruachbhaile.

---

[2]

- (v) Cad é a chiallaíonn an téarma **sraoilleáil uirbeach**?

---

[2]

- (h) (i) Is é is uirbiú ann ná méadú ar chéatadán na ndaoine atá ina gcónaí i limistéir uirbeacha. Míneigh **dhá** chúis le huirbiú.

---

[4]

- (ii) Ainmnigh cathair i dtír fhorbartha (MEDC) agus míneigh dóigh **amháin** ar tháinig feabhas ar an limistéar lár cathrach mar gheall ar scéim phleanála agus scríobh gearrchuntas ar cé chomh hinbhuanaithe is atá an scéim.

Ainm na cathrach.

---

[1]

Dóigh amháin ar tháinig feabhas ar an limistéar lár cathrach.

---

[3]

Cé chomh hinbhuanaithe is a bhí an scéim.

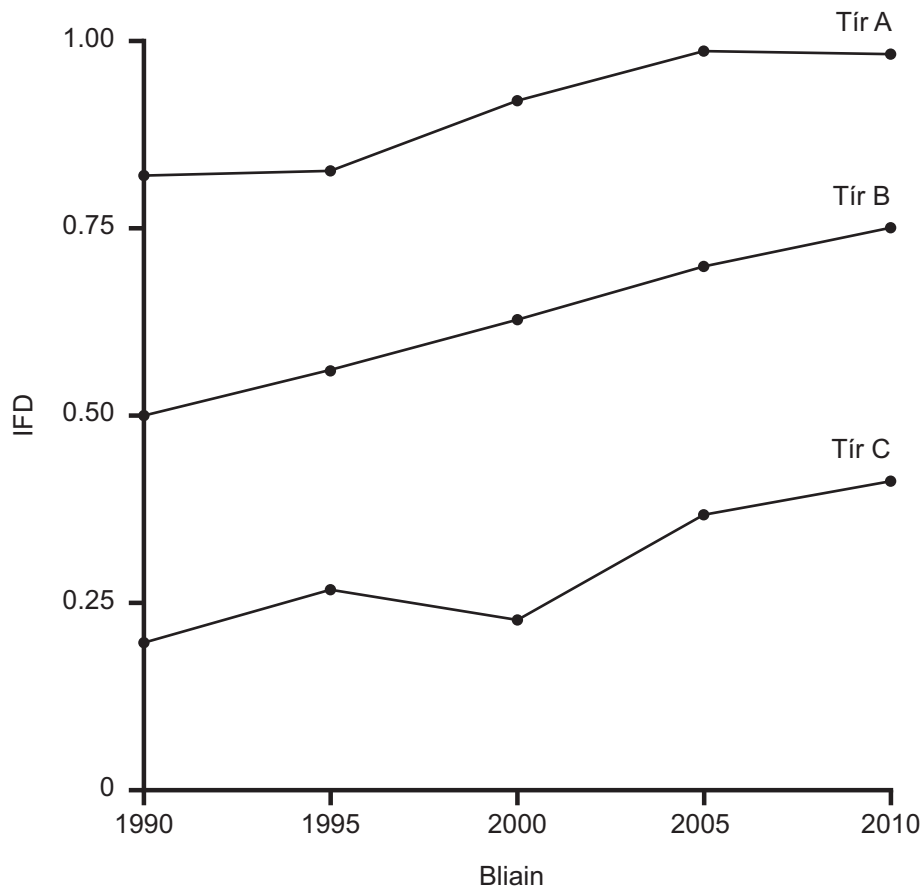

---

[2]

Téama B: Codarsnachtaí maidir le Forbairt an Domhain

- 2 (a) Déan staidéar ar **Fíor 5** a thaispeánann cad é mar a bhíonn an IFD (HDI) ag athrú le ham i gcás roinnt tíortha. Freagair na ceistanna a leanann.

© 2010 Human Development Report, United Nations Development Programme

Fíor 5

- (i) Cad é dó a seasann **IFD**? Comhlánaigh an téarma anseo thíos an tI _____ um Fhorbairt Dhaonna. [1]
- (ii) Úsáid **Fíor 5** agus luaigh cén tír ar dóichí gur tír i mbéal forbartha (LEDC) í. _____ [1]
- (iii) Folínigh an téarma ceart leis na habairtí seo a leanas a chomhlánú. Tá ceann amháin déanta cheana féin.
- Is **Tír Fhorbartha/Tír i mBéal Forbartha** í tír a bhfuil IFD íseal aici.
  - Bheadh an tIFD i dTír i mBéal Forbartha cóngarach do **1 / 100**.
  - Baineann táscairí sóisialta le **leas / saibhreas** an phobail. [2]

(iv) Cad é a chiallaíonn an téarma **forbairt**?

---

[2]

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna Athmharc

Marcanna	Athmharc

LEATHANACH BÁN

(Leanann ceisteanna ar an chéad leathanach eile)

- (b) Déan staidéar ar **Fíor 6** a thaispeánann cad é mar a bhí ilchríoch na hAfraice á rialú ag tíortha éagsúla in 1914. Freagair na ceisteanna a leanann.

Fíor 6

- (i) Úsáid **Fíor 6** le **Tábla 2** a chomhlánú. Tá ceann amháin déanta cheana féin.

Tábla 2

Tír	An tír a bhí á rialú in 1914
AN CHÉINIA	AN BHREATAIN
AN NAMAIB	
AN tSOMÁIL	
	AN FHRAINIC

[3]

(ii) Cá mhéad tír neamhspleách a bhí san Afraic in 1914?

_____ [1]

(iii) Mínigh cad é mar a chuireann gach ceann den **dá** thoisce seo a leanas cosc le forbairt i dtíortha i mbéal forbartha. Ba chóir duit tagairt a dhéanamh d'áiteanna sa fhreagra.

1. Tosca stairiúla

---

2. Fiacha

---

[6]

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna Athmharc

- (c) Déan staidéar ar **Fíor 7** a thaispeánann cad é mar a chaitheann Trócaire airgead cúnamh in Hondúras. Freagair na ceistanna a leanann.

© Trocaire

Fíor 7

- (i) Luaigh an cineál cúnamh atá á léiriú in **Fíor 7**. Folínigh an freagra ceart ón liosta seo thíos.

Ceangailte   Deonach   Iltaobhach   [1]

- (ii) An é cúnamh **fadtéarmach** nó cúnamh **gearrthéarmach** atá i gceist anseo? _____ [1]

(iii) Roghnaigh an sainmhíniú ceart do **chúnamh déthaobhach**.
Folínigh an freagra ceart.

- Cúnamh a mbaineann coinníollacha leis.
- Cúnamh a thugtar idir tíortha.
- Tabhartais charthanúla.

[1]

(iv) Mínigh **dhá** fhadhb a d'fhéadfadh a bheith ann i dtír i mbéal forbartha mar gheall ar chúnamh.

Fadhb 1 _____

_____

_____

_____

_____

Fadhb 2 _____

_____

_____

_____

_____ [6]

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna Athmharc

Téama C: Na hAcmhainní Againn á mBainistiú

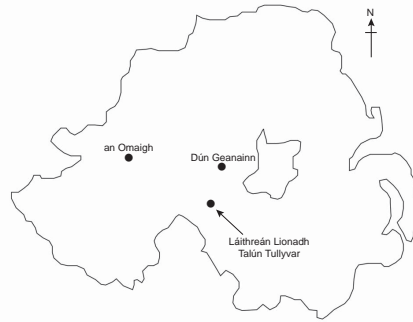
Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna Athmharc

- 3 (a) Déan staidéar ar **Fíor 8** a thaispeánann cad é mar atá dhá limistéar Comhairle ag déileáil le dramhaíl ar bhonn inbhuanaithe. Freagair na ceisteanna a leanann.

Dramhaíl le tiontú ina cumhacht.

- Is le Comhairle Dún Geanainn agus le Comhairle na hÓmaí an Láithreán Líonadh Talún in Tullyvar, Co. Thír Eoghain.
- Thug na Comhairlí an coincheap d'fhuinneamh inbhuanaithe chucu féin agus thosaigh siad ar an ghás meatáin atá á scaoileadh ón dramhaíl sa láithreán líonadh talún a úsáid.
- Baintear úsáid as an ghás ón láithreán líonadh talún le leictreachas a ghiniúint.
- Bainfidh an tionscadal úsáid as tuairim is 5000 tonna/sa bhliain de ghás a tháirgtear ón láithreán líonadh talún. Is ionann an leictreachas a tháirgfear sa tionscadal agus an leictreachas a d'úsáidfí in 800 teach.

© Hemera / Thinkstock

Foinse: arna chur in oiriúint as Tyrone Courier 2010

Fíor 8

- (i) Ainmnigh an gás in **Fíor 8** á úsáidtear le leictreachas a ghiniúint.

_____ [1]

- (ii) Úsáid **Fíor 8** agus ainmnigh an contae ina bhfuil Láithreán Líonadh Talún Tullyvar lonnaithe. Folínigh an freagra ceart ón líosta.

Fear Manach   Ard Mhacha   Tír Eoghain   [1]

- (iii) Úsáid **Fíor 8** agus mínigh buntáiste **amháin** a bhaineann leis an mhodh seo le déileáil le dramhaíl.

---

[3]

- (iv) Ainmnigh dóigh **amháin** eile le déileáil le dramhaíl ar bhonn inbhuanaithe. (Ná déan tagairt d'athchúrsáil.)

---

[1]

- (v) Comhlánaigh **Tábla 3** lena thaispeáint cé acu ar **shláinte** nó ar an **timpeallacht** a bhfuil éifeacht ag gach ceann de na ráitis. Cuir ✓ sa cholún cheart. Tá ceann amháin déanta cheana féin

Tábla 3

Ráiteas	Éifeacht ar an Timpeallacht	Éifeacht ar Shláinte
Tarraingíonn dramhaíl francaigh a iompraíonn galair agus is féidir go mbeidh éifeacht acu seo ar dhaoine.		
Is féidir go rachaidh ceimiceáin sa dramhaíl isteach sa talamh agus go bhfaighidh fiadhúlra bás mar gheall ar an nimh.	✓	
Is lorg ar an tírdhreach é láithreán líonadh talún agus tá sé gránna.		
Is féidir go dtiocfaidh greannú súl ar dhaoine mar gheall ar an bholadh bhréan a thagann ó láithreán líonadh talún.		

[3]

(b) Déan staidéar ar **Fíor 9** a thaispeánann alt faoi shaoirí a bhíonn ag pinsinéirí. Freagair na ceistanna a leanann.

Tá Pinsinéirí ‘Óga’ Ag Dul Ar Níos Mó Saoirí i bhFad i gCéin.

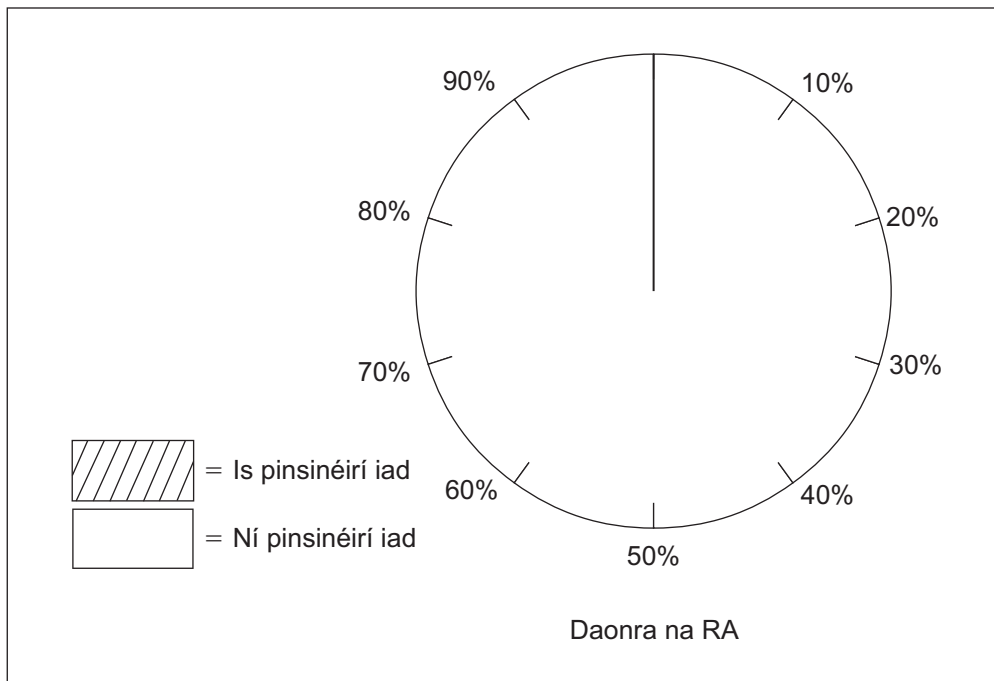

- Is pinsinéirí iad **20%** de dhaonra na RA.
- Tá níos mó ná **£20,000** i dtaisce ag **25%** de na teaghlaigh a bhfuil duine fásta amháin nó níos mó **os cionn 65** bliain d’aois iontu.
- Téann daoine níos sine ar saoire níos faide, ar feadh 3–6 mhí de ghnáth.
- Is é 81.5 bliain an t-ionchas saoil do mhná agus is é 77.3 bliain an t-ionchas saoil d’fhir.

© Monkey Business / Thinkstock

Fíor 9

(i) Úsáid an fhaisnéis in **Fíor 9** agus comhlánaigh **Fíor 10** leis an chéatadán de phinsinéirí sa RA a thaispeáint. [2]

Fíor 10

(ii) Úsáid **Fíor 9** agus folínigh an téarma ceart i ngach ráiteas maidir leis na saoirí a bhíonn ag pinsinéirí.

- a. Tá pinsinéirí ag dul ar **níos mó / níos lú** saoirí i bhfad i gcéin.
- b. Tá saol **níos faide / níos giorra** ag mná ná mar a bhíonn ag fir.
- c. Is é is pinsinéir ann ná duine a bhfuil aois **50 / 65** bliain bainte amach aige nó aici.

[3]

(iii) Úsáid fianaise ó **Fíor 9** agus mínigh cad chuige a bhfuil pinsinéirí ag cur le fás turasóireachta ó na 1960í.

---

[3]

(iv) Mínigh tionchar eacnamaíoch **amháin** a d'fhéadfadh a bheith ag fás turasóireachta ar cheantar.

---

[3]

- (c) Tá méadú i gcónaí ar an trácht i gcathracha. Úsáid cás-staidéar **amháin** ar chathair san Aontas Eorpach (seachas Éire agus An Bhreatain Mhór) agus cuir síos ar **dhá** bheart atá in úsáid le trácht a bhainistiú.

Ainm na cathrach _____ [1]

Beart 1 _____

_____

_____

_____

Beart 2 _____

_____

_____

_____ [4]

SEO DEIREADH AN SCRÚDPHÁIPÉIR

Scrúdaitheoir Amháin

Marcanna Athmharc

Cuireadh isteach ar chead chun an t-ábhar cóipchirt uile a atáirgeadh.
I gcásanna áirithe is féidir nár éirigh le CCEA teagmháil a dhéanamh le húinéirí cóipchirt agus beidh sé sásta na hadmhálacha sin a fágadh ar lár a chur ina gceart amach anseo ach é a chur ar an eolas.